

Date: 27th May-2026

O'ZBEKISTONDA XIZMAT KO'RSATGAN SAN'AT ARBOBI ILHOM
JABBOROV IJODIDA MAHOBATLI ASARLAR

Mirzarahmonov Mirodil Mahammadvohid o'g'li

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti Tasviriy San'at
fakultiteti Mahobatli haykaltaroshlik yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Ilhom Jabborov ijodida yaratilgan mahobatli asarlarning badiiy-g'oyaviy mazmuni, kompozitsion yechimi va milliy san'at taraqqiyotidagi o'rni tahlil qilinadi. Haykaltaroshning monumental asarlarida tarixiy xotira, milliy qadriyatlar va zamonaviy estetik qarashlarning uyg'unligi aks etgan. Shuningdek, uning asarlarida xalq ruhiyati, ma'naviy meros va mustaqillik davri san'atining o'ziga xos jihatlari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Ilhom Jabborov, mahobatli san'at, haykaltaroshlik, monumental asar, milliy qadriyat, kompozitsiya, badiiy obraz, o'zbek san'ati, mustaqillik davri, estetik qarashlar.

Аннотация: В данной статье рассматриваются монументальные произведения Илхом Жабборов, их художественно-идейное содержание, композиционные особенности и значение в развитии национального искусства. В творчестве скульптора отражаются историческая память, национальные ценности и современные эстетические взгляды. Также анализируются духовное наследие народа и особенности искусства периода независимости Узбекистана.

Ключевые слова: Илхом Жабборов, монументальное искусство, скульптура, художественный образ, национальные ценности, композиция, узбекское искусство, независимость, эстетика, культурное наследие.

Abstract: This article analyzes the monumental works created by Ilhom Jabborov, focusing on their artistic and ideological content, compositional structure, and significance in the development of national art. The sculptor's works embody historical memory, national values, and modern aesthetic concepts. The study also highlights the spiritual heritage of the people and the distinctive features of Uzbek art during the independence period.

Keywords: Ilhom Jabborov, monumental art, sculpture, monumental works, national values, composition, artistic image, Uzbek art, independence period, aesthetics.

Monumental haykaltaroshlikka muhim tarixiy voqealar, atoqli shaxslar xotirasini abadiylashtirish maqsadida o'rnatilgan yirik o'lchovdagi, turli xildagi yodgorliklar, haykaltaroshlik ansambllari kiradi. Odatda, monumental haykaltaroshlik asarlari o'zida katta mazmuni anglatib, mustaqil xarakterga ega bo'ladi. Lekin shu bilan birga u bevosita muhit bilan bog'liq bo'lib, me'morchilik binolari hamda tabiat bilan uyg'unlikda bo'lishi mumkin. Bu unga yanada ulug'vorlik va ta'sirchanlik baxsh etadi⁵. Monumental

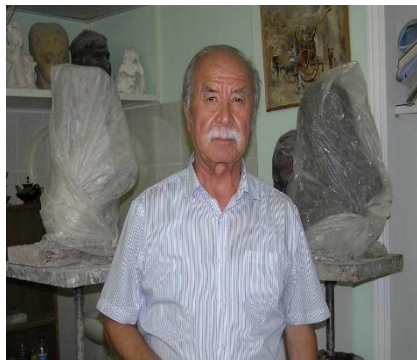
⁵ Akilova K.B. O'zbekiston haykaltaroshligi 1991 - 2006 \\ O'zbekiston haykaltaroshligi 1991-2006. Toshkent, 2006.

Date: 27th May-2026

haykaltaroshlikka xos bo'lgan xususiyatlardan biri bu asar qahramonlarini ko'tarinki ruhda tasvirlashdir. Monumental haykaltaroshlik asarlari doim ochiq havoda turish uchun mo'ljallangan bo'lganligi sababli ular uzoq turadigan qattiq materialdan, masalan, tosh, bronza, granit va betonlardan ishlanadi⁶. Bulardan tashqari monumental haykaltaroshlik asarlari uzoqdan ko'rishga mo'ljallanganligi sababli, ular katta-katta yaxlit shakllardan keng foydalaniladi.

O'zbekiston xalq rassomi Ilhom Jabborov tomonidan Mustaqillik maydoniga o'rnatilgan Motamsaro ona haykali (1999 yil) yodgorligining yaratilishi xalqimizning ona siymosiga bo'lgan chuqur hurmatining ifodasi deyishimiz mumkin⁷. Motamsaro ona-onaning mungli siymosi, og'ir o'yga botib, yerga tikilgan nigohiga qarab, har bir kishini yuk bosadi, g'am bosadi, ko'nglini og'riqli savollar iskanjaga oladi.⁸ "Motamsaro ona" timsolini Ilhom Jabborov kimdan namuna olib yaratgan?

Obrazni yaratayotgan ijodkor o'z oldiga qanday maqsad qo'ygan edi? Yoki bu obrazni yaratish chog'ida onalar haqida materiallarni o'rgangandir? Shu kabi savollarga haykaltaroshning o'zi quyidagicha javob berdi: "Haykaltarosh javob avvalida ona to'g'risida material o'rganishning keragi yo'qligini, ona timsolining o'zi tayyor material ekanini ta'kidladilar. So'ng men o'zimning onamdan namuna olganman, boshqacha bo'lishi mumkin ham emasdi.

Onam menga o'xshagan farzanddan o'ntasini dunyoda keltirgan. Hammamizni urushdan oldingi qiyinchilik paytlarida oyoqqa turg'azgan. To'ng'ich farzandini 16 17 yoshida urushga olib ketishgan. U bedarak ketgan. Shunaqa deya hikoya qildi haykaltarosh. Bu ona - faqat urushdagi farzandini kutgan onamas, bu ona - umumiy ONA obrazining yig'indisi. Hayot davom etyaptiki - ona o'z farzandini kutgan. Ko'chada o'ynab yurgan bo'lsa ham kutib o'tirgan, yoki ishga ketsa ham kutgan. Farzandi armiyaga ketsa ham kutgan, institutga ketsa ham kutib o'tirgan. Ona faqat kutadi! Masalan meni 50 yoshimda ham "Ilhom qayerda ekan? Nima bo'ldi ekan, deb kutib o'tirardi.⁹ O'sha obraz bu", - dedi haykaltarosh.¹⁰ Har doim mahobatli haykaltaroshlik namunalari me'moriy makon bilan uyg'unlikda bo'lishi kerak. "Motamsaro ona" mahobatli yodgorligi ham makon bilan uyg'unlashib ketgan. Mazkur haykal bronzadan yasalgan, hajmi 11 metr, me'mori Valeriy

⁶ Olimxo'jayeva L. Haykaltarosh. \\\ Sovet O'zbekistoni san'ati. - Toshkent.1981.- №12. 10-11-b.

⁷ Po'latov. D. Farg'ona vodiysi haykaltaroshligi. \\\ SAN'AT. - Toshkent. 2013. - №3. 33-b

⁸ Rahimov. J. San'atga aylangan lahzalar. \\\ O'zbekiston adabiyoti va san'ati. - 1989. 4-b.

⁹ www. sputnik. Uz

¹⁰ Taktash R.X. Jo'ldosbek Quttimurodov. \\\ Sovet O'zbekistoni san'ati. - Toshkent. 1982. - №8. 31-32-b.

Date: 27th May-2026

Akopjanyan hisoblanadi. Ushbu yodgorlikning uzun yo'laklar markaziga joylashtirilgani, me'moriy masshtabning to'g'ri topilgani, haykalning mahobatli ko'rinishini aniq ifodalab bergan.¹¹ Onaning o'tirishi nisbatan yuqoriga qilib joylashtirilgan. Biz uni pastdan turib yuz qiyofasini aniq ko'rishimiz mumkin. Haykal tugal kompozitsion yechimga ega. Ona boshini eggan holatda, ikki qo'lini tizzasiga qo'yib, bir nuqtaga tikilgan ko'yi farzandi bilan kechirgan shodon kunlari ko'z oldidan o'tayotgan, endi uni hech qachon ko'ra olmasa-da, yurti ozodligi uchun kurashgan o'g'li xotirasini manguga muhrlagan ona qiyofasi mahorat bilan gavdalantirilgan. Haykal bronza xomashyosidan ishlanganligiga qaramay, onaning bosh kiyimidagi drapirovkalar, ko'ylagidagi burmalar aniq ifodalangan. Bundan ko'rinib turibdiki, haykaltarosh o'z oldiga qo'ygan maqsadiga erishgan. Mustaqillik maydonining ijtimoiy-siyosiy hayotimizda tutgan muhim o'rni va ahamiyatini inobatga olib hamda xalqimiz, ayniqsa, yosh avlod qalbi va ongiga istiqloq g'oyalarini, milliy g'urur va iftixor, vatanparvarlik tuyg'ularini yanada chuqurroq singdirish maqsadida, 2006-yil 3-yanvarda O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentning "Mustaqillik va ezgulik monumenti to'g'risida" qarori¹² qabul qilindi. Ezgulik arkasi (muallif Rustam Ermetov) bosh maydonimizning o'zigaxos ramziy darvozasidir. Uning tepasidagi parvozga shaylanayotgan turnalar - xalqimiz qalbidagi beg'ubor orzular, oppoq laylaklar esa farovonlik va baraka timsollaridir. Arkaning baland va mustahkam ustunlari mamlakatimizning baquvvat tayanchlaridir. Bu ostonadan o'tadigan har bir yurtdoshimiz o'zini tabarruk va muazzam bir dargohga qadam qo'yayotgandek his qiladi, el-yurt ravnaqiga hissa qo'shish, avvalo, o'z oilasini mustahkamlash va turmushini obod etish bilan uyg'un ekanini angelaydi. Baxtiyor ona haykali - mehribonlik, fidoyilik, ezgulik, pok niyat, o'z hayotidan mamnunlik ifodasi. Go'dagini bag'riga bosib, uning yuziga shukronalik va hayotga muhabbat bilan qarab turgan ayol baxtli ona timsolidir. Mustaqillik va ezgulik - ajdodlardan meros qadriyatlarimizni ko'z qorachig'idek asrab-avaylab, kelajak avlodlarga yetkazish mas'uliyatini angelaydi.

Mustaqillik va ezgulik monumenti xalqimizning bunyodkorlik salohiyati, ulug' tarixiga sadoqati, hamisha yorug' manzilga umid va ishonch bilan intilishi, mustahkam irodasi va yuksak ma'naviy ruhi sharafiga qo'yilgan nodir va o'lmas obidadir. "Mustaqillik va ezgulik" monumenti qo'lida yosh go'dakni tutib turgan holatda ishlangan (bronza, hajmi 9 metr). Go'dak ko'targan ayol tasviri butun jahonda keng tarqalgan mavzu hisoblanadi. Haykaltarosh ushbu haykal orqali haykaltaroshlikdagi o'zbek Madonnasi obrazi yaratdi. O'z go'dagiga mehr ko'zlari bilan tikilib turgan ona nigohida shukronalik, ertangi kunga umid va ishonch, baxt balqib turipdi. Bu asarga har xil rakursda qaraydigan bo'lsak, har xil holatni kuzatishimiz mumkin. Masalan, asarga yon tomondan qaraydigan bo'lsak ona qiyofasi old tomondan qaragandan ko'ra nisbatan yoshroq ko'rinishini kuzatishimiz mumkin. Balkim, bronzaning og'ir fakturasi shunday hissiyot uyg'otishga sabab bo'layotgandir. Bundan tashqari, ulkan shar yuziga O'zbekistonning siyosiy xaritasi tushirilgan. Bu hali O'zbekiston dunyo miqyosida yetakchi o'rinni egallaydi degan

¹¹ Xotamov. G'. Katta orzu yo'lida. \ Toshkent oqshomi. -Toshkent - 1978. 5-b.

¹² Mustaqillik davri o'zbek monumental haykaltaroshlik san'ati. SMI- ASIA 2011.

Date: 27th May-2026

ma'noni anglatishini sezish qiyin emas. Shaming pastki qismiga O'zbekiston gerbi tasviri ham tushirilgan. 2010-yil 30-avgust kuni Buxoro shahrida O'zbekiston Respublikasi birinchi prezidenti tashabbusi va g'oyasi asosida "Ko'hna va boqiy Buxoro" mahobatli yodgorligi ochildi. Inshoot o'zida Buxoro milliy an'alariga xos me'moriy yechimlarni chuqur mujassamlashtirgani bilan e'tiborlidir. Ushbu mahobatli yodgorlikning balandligi 18 metrni tashkil qiladi. Yodgorlikning barpo etilishi o'ziga xos uslubda yaratildi. Uning har bir kompozitsion yechimi alohida e'tiborga egadir. Monumental yodgorlikning umumiy ko'rinishi "Yer shari ostida turgan ulkan qo'ng'iroq" falsafiy ma'nosi O'zbekiston yer sharining bir bo'lagi, sababi Respublikamizning xaritasi tasvirlangan. Qo'ng'iroqning ikki tomonida madaniyatimiz namunasi sifatida muqaddas oila va uning vakillari, yana bir tomonida esa bobo o'z nabirasiga meros sifatida hunarini o'rgatmoqda. Qo'ng'iroqning eng pastki qismida har bir viloyatlarimizda barpo etilgan muqaddas qadamjolar birma bir tasvirlangan. Ma'juziy ma'noda qo'ng'iroq bu ogohlikka da'vat, yurtimizni har qarich yerini avaylab asrashga, ota-bobolarimizning hunarini o'rganib uni davom ettirib, ezgu amallarni, savobli ishlarni to'xtatmay avlodma-avlod davom ettirishdi. Qo'ng'iroqning yana bir ma'nosi ezgulikka, ogohluka chorlab turishdir.

Xulosa qilib aytganda, Ilhom Jabborov ijodi o'zbek monumental haykaltaroshlik san'atining zamonaviy bosqichini belgilovchi muhim badiiy hodisalardan biri hisoblanadi. Uning mahobatli asarlarida milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklash hamda xalq ma'naviyatini san'at orqali ifodalash masalalari yetakchi g'oyaviy yo'nalish sifatida namoyon bo'ladi. Haykaltarosh tomonidan yaratilgan obrazlar chuqur falsafiy mazmun, plastika yechimining mukammalligi va kompozitsion mutanosibligi bilan ajralib turadi. Ijodkor asarlarida monumental san'atning asosiy tamoyillari — makon va shakl uyg'unligi, obrazning umumlashtirilgan badiiy ifodasi hamda tomoshabinga kuchli ruhiy-ta'sirchanlik berish xususiyatlari yaqqol ko'zga tashlanadi. Ayniqsa, tarixiy shaxslar va milliy qahramonlar timsolini yaratishda muallif realizm va ramziylikni uyg'unlashtirgan holda xalqning tarixiy tafakkuri hamda milliy g'ururini yuksak badiiy darajada aks ettira olgan. Ilhom Jabborov monumental asarlarining badiiy tahlili shuni ko'rsatadiki, haykaltarosh o'z ijodida Sharq san'ati an'analari bilan zamonaviy plastik tafakkurni sintez qilgan. Natijada uning asarlarida milliylik va universallik tamoyillari bir-birini to'ldirib, o'ziga xos estetik tizimni shakllantirgan. Bu esa haykaltarosh ijodining nafaqat O'zbekiston, balki jahon monumental san'ati taraqqiyotidagi ahamiyatini ham belgilaydi. Shuningdek, ustaning mahobatli asarlari mustaqillik davri o'zbek san'atining mafkuraviy va ma'naviy qiyofasini yoritishda muhim manba sifatida xizmat qiladi. Ularda xalqning tarixiy merosga bo'lgan munosabati, milliy qadriyatlarga sadoqat va kelajak avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash g'oyalari mujassamdir. Shu bois, Ilhom Jabborov ijodini o'rganish monumental san'atning nazariy asoslari, badiiy-estetik xususiyatlari hamda milliy madaniyat rivojidadagi o'rnini tadqiq etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Date: 27th May-2026

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Akilova K.B. O'zbekiston haykaltaroshligi 1991 - 2006 \\\ O'zbekiston haykaltaroshligi 1991-2006. Toshkent, 2006.
2. Olimxo'jayeva L. Haykaltarosh. \\\ Sovet O'zbekistoni san'ati. - Toshkent. 1981.- №12. 10-11-b.
3. Po'latov. D. Farg'ona vodiysi haykaltaroshligi. \\\ SAN'AT. - Toshkent. 2013. - №3. 33-b
4. Rahimov. J. San'atga aylangan lahzalar. \\\ O'zbekiston adabiyoti va san'ati. - 1989. 4-b.
5. www. sputnik. Uz
6. Taktash R.X. Jo'ldosbek Quttimurodov. \\\ Sovet O'zbekistoni san'ati. - Toshkent. 1982. - №8. 31-32-b.
7. Xotamov. G'. Katta orzu yo'lida. \\\ Toshkent oqshomi. -Toshkent - 1978. 5-b.
8. Mustaqillik davri o'zbek monumental haykaltaroshlik san'ati. SMI- ASIA 2011.

